

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 150

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 04. mai 2026

Algus 11.10, lõpp 12.30

Juhataja: Liina Kersna (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Signe Kivi, Tõnis Lukas, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helena Pihlakas (nõunik)

Puudus: Margit Sutrop

Kutsutud: Eesti Kultuurkapitali juhataja Margus Allikmaa, Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste asekanstler Eili Lepik, rahvusoper Estonia peadirektor Ott Maaten (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade Kultuurkapitali aruandest riiklikult tähtsate kultuuriehitiste ehitamise ja rahastamise kohta
3. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu kultuurikomisjoni nädala (04.05.2026-08.05.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 4.05.2026 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade Kultuurkapitali aruandest riiklikult tähtsate kultuuriehitiste ehitamise ja rahastamise kohta
3. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 5.05.2026 kell 14.00

1. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning krediidiastutuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (767 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Kutseõppeasutuse seaduse ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (830 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Info ja muud küsimused

Tõnis Lukas tegi ettepaneku kavandada kevadistungjärgu töökavasse laulu- ja tantsupeoseaduse eelnõu 598 SE arutelu.

Madis Kallas edastas Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu soovi kohtuda kultuurikomisjoniga.

Liina Kersna sõnas, et on info kultuurikomisjoni töökava koostamisel teadmiseks võtnud.

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Vadim Belobrovstsev, Madis Kallas, Liina Kersna, Signe Kivi, Tõnis Lukas).

2. Ülevaade Eesti Kultuurkapitali aruandest riiklikult tähtsate kultuuriehitiste ehitamise ja rahastamise kohta

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning andis aruande tutvustamiseks sõna Eesti Kultuurkapitali juhatajale.

Margus Allikmaa tutvustas komisjoni liikmetele [Eesti Kultuurkapitali aruannet riiklikult tähtsate kultuuriehitiste ehitamisest ja rahastamisest](#).

M. Allikmaa lisas teadmiseks, et laekumise vähenemine võrreldes prognoosituga ei tulene kaughasartmängumaksust. Põhjuseks on Eesti Loto oodatust 10% madalam tulemus. Lisaks on võrreldes varasemate aastatega kahanenud ka traditsiooniliste hasartmängumaksude osakaal.

Signe Kivi sõnul on kultuuriministri lubadusest, moodustada komisjon Rahvusoooper Estonia (rahvusoooper) juurdeehituse arhitektuurikonkursi ettevalmistamiseks, möödunud aasta. Ametliku komisjoni asemel on toimunud mitmeid kohtumisi huvigruppidega, kuhu on kuulunud valdavalt muinsuskaitse valdkonna esindajad ning juurdeehituse avalikud vastased. S. Kivi lisas, et on kultuurikomisjoni liikme ning Riigikogu toetusrühma „Rahvusoooper Estonia juurdeehituse edendamiseks“ juhina kohtunud nii toonaste Kultuuriministeeriumi (ministeerium) kantsleri kui ka asekancleriga. Kancler Merilin Piipuu seisukoht on, et rahvusoooperil on õigus moodustada komisjon ning kutsuda sinna vajalikud liikmed, sealhulgas ministeeriumi kancler.

S. Kivi sõnul on ministeeriumil olemas ajakava, mille kohaselt pidanuks hanke väljakuulutamise ja ruumiprogrammi analüüs algama novembris 2025, arhitektuurikonkursi tingimused valmima kevadeks 2026 ning arhitektuurikonkursi väljakuulutamine augustis 2026. Täna ei ole neid tegevusi ellu viidud. Ministeeriumi põhjendus on, et rahvusoooper pole esitanud infot komisjoni moodustamise kohta, mistõttu ministeerium ei saa pakkuda ka õiguslikku tuge.

S. Kivi avaldas kahetsust, et ministeeriumi allasutused ei ole senini toetanud Riigikogu poolt kahekordselt heakskiidetud otsuseid, mis on muutnud protsessi jätkamise keeruliseks.

S. Kivi küsis, kas Eesti Kultuurkapitali (kultuurkapital) ülesanne riiklikult tähtsate kultuuriehitiste protsessis on vastu võtta vaid juriidiliselt korrektseid dokumente ning finantseerida ehitustappe või saab kultuurikapital mõjutada ka seotud protsesse.

Margus Allikmaa selgitas, et nii kultuurikapital kui ka rahvusoooper on iseseisvad avalik-õiguslikud asutused ning ei allu riigiõiguslikult ministeeriumile. Kultuurikapitali roll on jääda seaduses määratud ülesannete piiresse, mistõttu puudub õigus luua uut raamistikku või regulatsioone.

Kui Riigikogu on nimetanud konkreetseid ehitusobjektid, mida kultuurikapital peab rahastama, siis on kultuurikapitalil kohustus tagada vastavalt seadusele ka nende objektide rahastamine.

M. Allikmaa lisas, et kultuurkapital, nagu ka rahvusoooper, võib avalik-õigusliku asutusena tellida erinevaid ekspertiise. Juriidilist analüüsi vajaks küsimus, kas kultuurkapital võib ise algatada komisjoni kokkukutsumise.

Ott Maaten selgitas, et kultuuriministri aastataguse pressiteate sisu oli kutsuda kokku rahvusoooperi juurdeehituse arhitektuurivõistlust ettevalmistav komisjon. Komisjonist sai töörühm, mis hetkel keskendub ruumiprogrammi koostamisele. Selle tegevuse põhjuseks on asjaolu, et töörühma liikmed ei usalda aastatel 2022–2023 Tallinna linna ühiskomisjonis välja töötatud ruumiprogrammi.

Tänane vastuolu on tekkinud põhjusel, et kultuuriministri poolt jäi vormistamata ametlik komisjon ning pool aastat hiljem anti see ülesanne hoopis rahvusoooperile. O. Maateni sõnul oli algselt plaanis moodustada komisjon, kuhu kuuluvad Muinsuskaitseamet, Tallinna linna, Eesti Arhitektide Liidu (EAL), rahvusoooperi ning ministeeriumi esindajad. Kokku on seni toimunud aruteludes osalenud ligi 20 erinevat isikut, kelle juriidilist liikmelisust on keeruline määratleda. Kõigi osapoolte esindajad on istungitel sageli vahetunud, ja rahvusoooperi esindajad.

O. Maaten lisas, et tekkinud olukorra tõttu andis rahvusoooperi nõukogu peadirektorile ülesande moodustada komisjon ning kaasata sinna institutsioonide esindajad selgelt kokkuleppelisel alusel, et hankida ruumiprogramm töörühma poolt väljatöötatud alustel ning tagada hankeprotsessis juriidiline pädevus. O. Maaten kinnitas, et on sellega tegelnud, kuid protsessi käigus on kaotsi läinud kolm kuud. Peamiseks takistuseks on olnud keerulised kooskõlastused. Täna on komisjon moodustatud ning vajalikud isikud on määratud nii Tallinna linna, ministeeriumi kui ka rahvusoooperi poolt. Lisaks on komisjoni kutsutud Eesti Arhitektide Liidu (EAL) esindajad ning kaks eksperti, sealhulgas muinsuskaitseekspert. EAL ei ole kolme kuu jooksul oma esindajat määranud, tuues ettekäändeks vajaduse vormistada ametlikult eelmine töörühm, mis pole enam võimalik. O. Maaten avaldas kahetsust, et EAL omab kolmanda sektori organisatsioonina nii olulist mõju riikliku objekti edasiliikumise protsessis, mis näitab nende selget oponeerivat hoiakut.

Liina Kersna küsis, mille taha jäi rahvusoooperi juurdeehituse arhitektuurivõistlust ettevalmistava komisjoni moodustamine.

Eili Lepik selgitas, et aasta tagasi moodustas ministeerium valitud osapooltega nõuandva töörühma, mille eesmärk oli lahendada esilekerkinud küsimusi, hinnata erinevaid lahendusvariante jne. E. Lepik kinnitas, et käesoleval hetkel toimub aktiivne töö. Töörühm kohtus eelmisel nädalal ning järgmine koosolek on kavandatud selleks reedeks (08.05.26). Töö käib vaatamata sellele, et tegemist ei ole ametliku käskkirjaga kinnitatud komisjoniga. Välja on töötatud kolm alternatiivset lahendust ning ruumiprogrammi hankedokument on koostamise lõppjärgus. Arhitektuurikonkursiga pole veel alustatud, kuna oluline on mõista ruumilisi mahte ning uue ja vana osa integratsiooni vajadusi. Samuti on vaja üle vaadata muinsuskaitse eritingimuste vajadus. Töörühma laual on kolm erinevat lahendust, mis võimaldavad valida kõige optimaalsema teatri- ja kontserdimaja nõuetele vastava lahenduse, mis vastab ka muinsuskaitse tingimustele, kuna tegemist on UNESCO maailmapärandi alaga.

Liina Kersna sõnul on Riigikogu võtnud vastu otsuse, kuhu juurdeehitus tulema peaks. Selleks alaks ei ole kindlasti Solarise kõrval olev maa. L. Kersna sõnul ei ole otstarbekas kulutada maksumaksja raha selleks, et küsida hanke korras väga täpseid tingimusi variandile, mille puhul ollakse võrdlemisi kindlad, et see ei realiseeru.

L. Kersna lisas, et kultuurikomisjon on korduvalt käsitlenud Estonia taguse platsi teemat, arutades põhjalikult nii muinsuskaitse nõudeid kui ka UNESCO-ga seotud küsimusi.

Kultuurikomisjon on saanud kindluse ning jõudnud selge veendumuseni, et olemasolevaid reegleid ja pärandikaitse tingimusi järgides on selles asukohas ehitamine võimalik.

L. Kersna sõnul on oluline astuda järgmisi samme Estoniaga seotud projekti elluviimise suunas.

Tõnis Lukase sõnul jääb mulje, et rahvusooperi puhul toimub süsteemne venitamine. Sageli eelistatakse visuaalselt atraktiivseid projekte, mille autorid pole põhjalikult järginud ruumiprogrammi, mis võib pikendada kogu protsessi.

T. Lukas küsis, kuidas on välja kujunenud kultuurkapitali nõukogu rutiin kinnisvaralistes küsimustes. Kas kultuurkapitali nõukogu töö on ainult vormiline või on võimalus sisuliselt süveneda ning tulevikus ka suuremat vastutust kanda.

Margus Allikmaa sõnas, et neli objekti on edukalt valminud ning olulisi riske ja probleeme esinenud ei ole. Kõik lepingud on juristide poolt kontrollitud ning vajadusel ka muudetud. Rahandusministeeriumi järelevalve tagab lepingute nõuetele vastavuse. M. Allikmaa lisas, et kultuurkapitali nõukogu tegeleb sisulise kontrolliga. Lisaks, kultuurkapitalil on plaanis luua täiendav juristikoht, et vähendada välise advokaaditeenuse vajadust.

Kadri Tali sõnas, et kuigi Riigikogu on ideed korduvalt toetanud, on ooperimaja rajamine endiselt lahenduseta. Ooperi eripärad nõuavad spetsiaalset hoonet ning praegused võimalused piiravad sektori arengut ja rahvusvahelist osalust. K. Tali avaldas kahetsust, et on olemas nii Riigikogu otsus kui ka raha, aga ei ehitata.

K. Tali küsis, kas räägitakse kolmest ruumiprogrammist, milles vaid üks vastab ooperimaja spetsiifilistele tingimustele.

Ott Maaten vastas, et hankedokumendi visand on jõudmas lõpule ning selles käsitletakse kolme alternatiivset lahendust. Esimene variant (Uue turu asukoht) on rahvusooperi poolt eelistatud lahendus.

Kadri Tali küsis, kui suur roll on Tallinna linnal rahvusooperi rahastamisel ning kas Tallinna linn on ka kasusaaja rollis.

Ott Maateni sõnul on Eesti teatrite, sealhulgas rahvusooperi, probleemiks kohaliku omavalitsuse vähene toetus. Tallinna linn ei eralda rahvusooperile toetust, välja arvatud üksikud äritehingud. Samas toob ooperiteatri olemasolu linnale kasu, nõ meelitades kohale haritud välisturiste ning olles oluline linna maamärk, nagu ka teistes Euroopa suurlinnades. O. Maaten lisas, et juurdeehituse planeerimisprotsessides on surve vähendada teatrihoone mahtu või viia see sootuks maa alla vaatamata sellele, et teatri funktsioneerimiseks on vajalik piisava kõrgusega lavatorn, mida tuleb arvestada linnaruumi planeerimisel.

Liina Kersna sõnul toetab näiteks Tartu linn Vanemuise teatrit. See näitab, et kohalike omavalitsuste hulgas on neid, kes panustavad kõrgkultuuri.

L. Kersna küsis, kellele kuulub Estonia esine maa-ala, mis on kolmanda alternatiivse lahenduse osa rahvusooperi juurdeehituse asukoha valikus.

Ott Maaten vastas, et temale teadaolevalt kuuluvad nii Uue turu kinnistu kui ka rahvusooperi ja Solarise kõrval asuv Aleksander Niine park Tallinna linnale.

Signe Kivi sõnul tegeleb rahvusooperi juurdeehitusega töörühm, mille tegevusel puuduvad protokollid ja ametlik koosseis. Kahjuks on töörühmas tehtud palju selleks, et protsess edasi ei liiguks. Töörühma koostöö rahvusooperiga on olnud keeruline dokumenteeritud aluse puudumise tõttu ning oluliseks on osutunud hoopis muinsuskaitstajate ja arhitektide panus. S. Kivi lisas, et juurdeehitust puudutavad muinsuskaitsetelised eritingimused jäid esialgu koostamata, mistõttu rahvusooper orienteerus ümber ning leidis töö teostamiseks uue arhitekti (Karin Hallas-Murula). EAL on viidanud oma eestseisuse toele ning on valminud projektile

jätakuvalt vastu. S. Kivi sõnul ei ole paljud eestseisusesse kuuluvad arhitektid aga asjaga üldse kursis.

Hetkel tegutseb rahvusooperi poolt moodustatud komisjon, mille töös osaleb pädev arhitekt, kuid puudub EAL-i poolt nimetatud esindaja. S. Kivi kinnitas, et rahvusooperi nõukogu toetab protsessiga edasi liikumist, rõhutades koostöö vajadust.

Liina Kersna viitas Riigikogu otsusele, millega kinnitati Tallinna filmilinnaku rajamine ning paralleelsele otsustusprotsessile, kus sama valdkonna projekt filmilinnaku rajamiseks Ida-Virumaale on juba käimas. L. Kersna küsis, millist mõju avaldab paralleelsete projektide käivitamine riiklikult tähtsate kultuuriobjektide valikule ja rahastamisele.

Margus Allikmaa nõustus, et sarnaste objektide ehitamine on tekitanud küsimusi, sh turu jätkusuutlikkuse kohta. Samas kinnitavad filmivaldkonna esindajad, et neil on võimekus varustada filmitoodanguga mõlemad filmilinnakud.

Liina Kersna viitas kultuurkapitali seaduse muudatusele, mille alusel uute objektide nimetamine riiklikult tähtsateks kultuuriobjektideks toimub edaspidi kultuuriministri ettepaneku alusel, millele peab heakskiidu andma kultuurikomisjon. Seejärel kinnitab kultuurkapitali nõukogu objekti lisamise tingimused, et see ei mõjuta olemasolevate riiklikult tähtsate kultuuriobjektide rahastamist. L. Kersna küsis, kas ministeeriumil on konkreetne plaan või kavatsus Narva Kreenholmi kultuurikvartal „Manufaktuur“ asendamise osas.

Eili Lepik vastas, et edastab küsimuse ministrile ning annab komisjonile tagasiside.

Margus Allikmaa täpsustas, et kultuuriminister saab esitada täiendava ettepaneku alles pärast Eesti Rahvusringhäälingu telemaja rahastamise lõppu, mis praeguste plaanide kohaselt toimub aastal 2031.

Helle-Moonika Helme sõnul on rahvusooperi juurdeehitus ning selle algne maksumus kinnitatud Riigikogu otsusega. H-M. Helme küsis, kuidas tagatakse kultuuriehitiste projektide puhul vastutus ning läbipaistvus olukorras, kus hinnatõus või protsessi venimine võivad viia kultuurkapitali rahaliste ressursside ammendumiseni.

Margus Allikmaa selgitas, et kultuurkapitali vastutus seondub eelkõige Riigikogu kultuurikomisjoni poolt valitud ning Riigikogu poolt kinnitatud objektidega. Kultuurkapitalile esitatakse konkreetseid ettepanekud koos ruutmeetrite, mahtude ja hindadega. Kultuurkapitali kohustus on tagada, et Riigikogu poolt eelnevalt kinnitatud projektid viiakse ellu, arvestades ehitushinnaindeksi ajas toimuvate muutustega. Näiteks Tartu Siuru objekti puhul tõusis määratud hind ehitushinnaindeksi muutumise tõttu. Sellistel juhtudel tuleb hinnamuutusi põhjendada ning kaaluda asjakohasust.

M. Allikmaa lisas, et rahvusooperi projekti puhul puudus algses kultuurikomisjoni poolt heakskiidetud idees konkreetne summa, mistõttu ei ole kultuurkapitali rahastamise graafikus lõpphinda. Praegune graafik ulatub aastani 2036 ning sisaldab summat 88 miljonit eurot. Lõplik summa võib muutuda sõltuvalt tulevastest kultuurikomisjoni otsustest ja lisanduvatest objektidest, mis võib lõppsummat piirama hakata.

Liina Kersna küsis, kas rahvusooperile määratud summad, 200 000 eurot nelja aasta jooksul, on ette nähtud arhitektuurikonkursi läbiviimiseks.

Margus Allikmaa kinnitas väidet.

Kadri Tali sõnas, et rahvusooperi ümbruses asuv plats on hetkel tühi ning see ala vajab tulevikus sobivat lahendust. Ooperimaja kõrval võiks planeeritav tegevus haakuda sama valdkonna või hoonega. K. Tali lisas, et mingil põhjusel näib ooper olevat väheoluline, mis võib tuleneda teadmiste puudusest valdkonna olulisuse kohta ning vähesest usaldusest oma

kultuuri vastu. K. Tali küsis, milliseid konkreetseid samme plaanib kultuurikomisjon astuda kultuuriehitiste planeerimise ja uute algatuste arendamise osas pärast 2031. aastat, kui ministril avaneb võimalus teha uusi ettepanekuid.

Liina Kersna vastas, et antud Riigikogu koosseisu kultuurikomisjoni peamine ülesanne on tagada, et juba vastu võetud otsused saaksid rakendatud. Uute ettepanekute lisamise võimalus avaneb alles aastal 2031.

Kadri Tali küsis, kas kultuurikomisjonil on võimalus anda rahvusooperile mandaat ja rakendada Riigikogu otsust vastavalt kehtivatele menetlusreeglitele.

Liina Kersna vastas, et see otsus ei kuulu kultuurikomisjoni tasandil langetatavate küsimuste hulka. Parlament on oma soovi ja seisukoha väljendanud kõige kõrgemal otsustustasandil ning andnud valitsusele selge ülesande olukorra lahendamiseks. Seetõttu kuulub lõpliku lahenduse leidmine täitevvõimu pädevusse.

L. Kersna küsis, kas hasartmängumaksu laekumise vähenemine 2,6 miljoni euro võrra võib mõjutada riiklikult tähtsate kultuuriobjektide seniseid rahastamisplaane.

Margus Allikmaa vastas, et laekumise vähenemine ei ohusta kultuuriobjektide valmimist.

Liina Kersna sõnas, et parlamendi otsuse elluviimisele rahvusooperi juurdeehituse ehitamisel aitaks kaasa, kui selleks planeeritav maa kuulub riigile. L. Kersna küsis, kas on toimunud ametlikke arutelusid ettepaneku osas, vahetada riigile kuuluv laululuväljakul olev maa-ala Tallinna linnale kuuluva rahvusooperi taguse maa-alaga.

Eili Lepik sõnas, et jääb hetkel vastuse võlgu, kuid saadab komisjonile vastuse kirjalikult.

Kadri Tali sõnul on Tallinna linn üks suurimaid kasusaajaid rahvusooperi tegevusest. Fakt, et Tallinna linn ei panusta rahvusooperi rahastamisse, on täiesti ebaproportsionaalne ja vastuolus ooperi olulisusega linna jaoks. K. Tali lisas, et kultuurikomisjonil on moraalne vastutus astuda konkreetseid samme, et tagada Riigikogu otsuste elluviimine.

Signe Kivi tegi ettepaneku kohtuda Tallinna linna esindajatega, et arutada rahvusooperi juurdeehituse, maa-alade vahetamise ning kultuuriasutuste rahastamise küsimusi.

Liina Kersna toetas kõlanud mõtet ning tegi komisjonile ettepaneku kohtuda ka Eesti Kultuurkapitali nõukoguga.

3. Info ja muud küsimused

Infot ei esitatud ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija